

IN MEMORIAM

BIRGER JARL

I en ålder av 76 år avled natten till söndagen 18 jan. 1959 sjökaptén Birger Jarl. Kaptén Jarl stred de sista åren med en ohälsa, men var till endast för ett knappt halvår sedan i tjänstgöring på sin post på Upplands fornminnesförenings expedition. Okuvlig till sitt sinne ville han icke svika den tjänst, som han innehaft sedan mars 1939, dvs. i det allra närmaste 20 år.

För äldre generationer uppsalabor, i synnerhet de, som hade sina sommarvillor ute vid Ekoln och vid Skofjärden, i Dalbyviken och i

Vårdsätraviken, var kapten Jarl en känd och högt uppskattad person. Han var nämligen sedan seklets tidigare år och ända fram till 1930-talet anställd som styrman eller befälhavare på Ångfartygs A.-B. Garibaldis båtar, vilka trafikerade lederna Uppsala-Stockholm eller Uppsala-Sigtuna. Åren 1920-1928 förde han befälet på ångfartyget Nya Upsala. Det torde knappast ha funnits någon person, som bättre kände till dessa farleder. Det blev också kapten Jarl förunnat att skriva dessas ångbåtshistoria, i två omfattande avsnitt, publicerade i Årsboken *Uppland* 1946 och 1947.

Sedan kapten Jarl på 1930-talet frånträtt sin tjänst vid ångbåtsbolaget och blivit »landkrabba», inträdde han i mars 1939 som tjänsteman hos Kommittén för tillvaratagande av fornfynd i Uppsala och kom därvid nära i beröring med den verksamhet, som nedskrivaren av dessa rader utövade, och där kapten Jarl med sitt enastående ordningssinne och sin plikttrohet hann utföra en livsgärning nr 2. Som ordnare av de inkommande uppteckningarna och som registrator av alla handlingar av skiftande slag, som hörde den kulturhistoriska verksamheten till, blev han med åren omistlig. När kommitténs arbete sedermera kom att inordnas under Upplands fornminnesförening, följde kapten Jarl med dit och blev nu snart helt förtrogen med fornminnesföreningens verksamhetsfält. Organisatoriskt skicklig förberedde han med osviklig hand fornminnesföreningens av uppsalaborna högt skattade utflykter och blev för många en initierad och energisk visare vid rundvandringar, särskilt inom Uppsala slotts ruinområde. Det av kapten Jarl utarbetade registret över Upplands fornminnesförenings tidskrifts senaste tjugo årgångar 43: 1-47: 3, tryckt i tidskriften 48: 1 (1956-57), är ett mycket förtjänstfullt bibliografiskt arbete. Årsboken *Upplands* distribuering ombesörjdes årligen av kapten Jarls förfarna hand.

Kapten Jarl var icke blott en stilfull hedersman, han var också spirituellt berättare. Han tog oss gärna med på en kavalkad inom de områden han framförallt behärskade, nämligen livet på haven åren omkring sekelskiftet. I fem år var han sjösjuk, berättade han, men så med ens försvann allt sådant besvär. Han kunde också ge drastiska minnen från sin sjöutbildning tills han tog underofficers-

examen vid flottan och sedermera sjökaptensexamen. Sin kontakt med sjöfolk ville han icke bryta. I många år deltog han i den årligen återkommande Svenska flottans dag i Stockholm och hade då rika tillfällen att uppliva gamla minnen. Men kapten Jarl hade också fast förankring i sin uppländska och upsaliensiska hembygd. Soldatson från Tuna i Bälunge visste han mer än de flesta hur lantlivet levdes i uppländsk bygd årtiondena före sekelskiftet.

Det blir tomt efter kapten Jarl. Hur vida han än seglade på haven, förlorade han aldrig sin hembygd eller sin hemstad ur sikte. Känner jag kapten Jarl rätt, tror jag att han var lycklig över att få hjälpa till att sprida litet ljus över dess historia och visa dess minnesmärken. Hela Upplands fornminnesförening, styrelsen och de flera tusen medlemmarna, tackar kapten Jarl, saknar honom men skall minnas honom.

Nils Sundquist

ÅKE PONTÉN

Landsfogden i Uppsala län Åke Pontén, som 63-årig avled 23 nov. 1958, var i många år hängiven medlem i Upplands fornminnesförening. Han ansåg värden av hembygdens minnen vara en självklar sak för en sann människa och han var ofta anlitad som högtidstalare vid hembygdsfester.

Västgöte till börden kom Åke Pontén att under sin studenttid tillhöra Västgöta nation i Uppsala, där han också uppbar ämbetet som nationens förste kurator. Under denna tid lärde han sig känna mycket folk, både bland det bofasta Uppsala och i studentvärlden. I synnerhet kom han att bli god vän med den klassiske uppsalastudenten Herman Baumbach och hans krets. Om studentförhållandena vid sekelskiftet, då den idylliska tiden tillät även

originalen att leva sitt »legaliserade» studentliv, får vi god vetskap i Ponténs dråpliga uppsats i årsboken Uppland 1954 om »Studentöverliggare i Uppsala». Även några andra uppsalaprofiler, som Pontén lärde känna, har han velat skildra. Han inlämnade sålunda till årsboken Upplands redaktion endast någon månad före sin död en uppsats om »Några uppsalaprofiler», en uppsats som han tyvärr ej blev i tillfälle att lägga sista handen vid, utan där redaktionen, i anknytning till författarens bilagda anteckningar, får utföra slutarbetet i och för uppsatsens publicering i nästa årgång av årsboken.

Upplands fornminnesförening och årsboken Uppland stå i tacksamhetsskuld till Åke Pontén för hans intresse för vår verksamhet.

N. S.